

VZPOMÍNKY ITALSKÉHO LEGIONÁŘE

K 125. VÝROČÍ NAROZENÍ ITALSKÉHO LEGIONÁŘE JAROSLAVA BOUČKA (1898–1957)¹

JAROSLAV BOUČEK

Jaroslav Bouček se narodil 11. 6. 1898 v Sedleci (okres Třebíč) v rodině malého rolníka s osmi sourozenci, tři z nich zemřeli. Matka zemřela, když mu bylo třináct let, otec se znovu oženil. Obecní školu ukončil s vyznamenáním, učitel ho doporučoval ke studiu na gymnáziu, ale nezbylo než se vyučit krejčím a absolvovat dva ročníky průmyslové pokračovací školy v Náměšti nad Oslavou. V květnu 1916 byl odveden do c. k. armády, poslán do Krakova k pevnostnímu dělostřelectvu a odtud na italskou frontu k baterii vrhačů min u Gorice (kde byl zraněn). 11. května 1917 při italské ofenzívě byl zajat u Sela a poslán do zajateckého tábora Aderno u Palerma. 21. srpna 1917 se přihlásil do Československé armády. Byl odeslán do Paduly u Perugia, po zformování jednotky k dvouměsíčnímu výcviku do umbrijského Foligna, vstoupil do československých legií 17. dubna 1918 – 32. pluk, 2. rota. Zůstal v hodnosti vojína a bojoval na frontě v úseku Monte Altissimo – Lago di Garda. Po kapitulaci Rakousko-Uherska se zúčastnil bojů na Slovensku v 6. divizi, 1. kulometné rotě.

Vrátil se do civilu 14. září 1919 a byl přijat do státních drah ČSD jako telegrafista stanice Náměšť nad Oslavou, Rapotice, Strážnice. Od května 1921 byl oficiálem (pomocným úředníkem) obchodního oddělení ředitelství ČSD v Košicích. V Košicích působil jednou týdně ve vysílání dělnického rozhlasu a vedl amatérské loutkové divadlo v rámci sociálně demokratických Dělnických tělocvičných jednot, pro loutkové divadlo napsal několik her, zejména ze slovenských dějin.² S manžel-

1 Nejobsáhlejší publikací o čs. legiích v Itálii zůstává Bednařík, František – Vaněk, Otakar: V boj!: Obrázková kronika československého revolučního hnutí v Itálii 1915–1918. Praha 1927. Tento titul chybí v bibliografii Fučík, Josef: Doss Alto – mýtus a skutečnost. Praha 2014. Fučík se pokusil revidovat dosavadní legionářské pojetí. Z novější italské literatury lze uvést Bucciol, Eugenio: Dalla Moldava al Piave. I legionari cecoslovacchi sul fronte italiani della Grande Guerra. Udine 1998 a Marcuzzo, Bruno: I leoni delle due rive. 1918 – I cecoslovacchi nel basso Piave. Treviso 2017.

2 Hry jako Bouček, Jaroslav: Janošik: Historická pověst z dob slovenského poddanstva o čtyřech jednáních. Praha 1933.

kou Antonii, rozenou Hutášovou, z Třebíče, měli dva syny Jaroslava a Miroslava. Po Mnichovu a vídeňské arbitráži odešla rodina nejdříve do Kežmarku a po 15. březnu 1939 do Prahy, kde pracoval na ředitelství ČSD. V květnu 1945 se zúčastnil Pražského povstání, byl zraněn v boji o Masarykovo nádraží.³ Po válce působil na ministerstvu dopravy, odkud v roce 1955 ze zdravotních důvodů odešel do předčasného důchodu.

Boučkovy vzpomínky z italských legii, které otiskujeme v nezkráceném překladu ze slovenštiny, vycházely v roce 1921 na pokračování v regionálním košickém deníku Slovenský východ pod titulkem *Ze zápisníku legionáře*.⁴ Oproti memoárům významných činitelů československých legií, jako byl v Itálii Jan Šeba,⁵ ukazuje italské legionáře „ze zdola“, z pohledu řadového vojáka.

Edice

Jaroslav Bouček: *Ze zápisníku legionáře*

Z rakouské fronty na Sicílii. Vzpomínka na den svého zajetí

Už čtvrtý den – rána za ranou hučí vzduchem, šrapnel za minou zasypávají kamenitý terén u Kostanevice a Sela. Není snad na celém úseku fronty místa, kam by nedopadla smrtonosná střela a dokonce nachází i naše úkryty pod zemí. Nedaleko od nás vnikla i do kaverny⁶, kde zanechala opravdu příšerný obraz. Těla roztrhaná, zohavená k nepoznání, u čtyřech, u osmi těžká zranění. Ranění, ač spěšně obvazováni, dokonávají v náručích, a znovu, aniž nepomožena všem, dopadla v blízkosti smrtonosná mina, hledající cíl svého poslání – několikanásobné vraždy. Krčíme se úzkostlivě ke stěnám zdi – zem se zatřásla – před očima se zatmělo. Dusivý dým smíšený s prachem vniká do očí a nosu. Co je? Co se s námi děje? Otvírám zoufale oči – nevidím – neslyším – stojím jako přikovaný. Z mrákot mě probouzí zoufalý hlas vedle – strkají mi cosi tvrdého do ruky – ohmatám – polní lopatka. Zasypání! Blesklo mi hlavou a chápu – proč se tak náhle zatmělo. Před sebou slyším harašení lopatek a pouštím se také do práce. Netrvalo ani půl hodiny a před námi prosvitlo – otvor se zvětšuje, šíří – my opět na špatném – ale přece lepším vzduchu.

3 Seznam zraněných. Železniční věstník 1945, č. 19, s. 114.

4 Žádný rukopis vzpomínek se nedochoval.

5 Šeba, Jan – Dejmek, Jindřich (ed.): Paměti legionáře a diplomata. Práce Historického ústavu AV ČR = Opera Instituti Historici Pragae. Řada B, Editiones, svazek 11. Praha: Historický ústav, 2016; Janda, Jaroslav – Hlaváčková, Jaroslava (ed.): Jaroslav Janda: Moje vzpomínky na světovou válku 1914–1918. Praha: Národní archiv, 2016. Obě dvě díla zachycují i zážitky z italského zajetí.

6 Skalní úkryt.

Vyskočím a prchám do druhé kaverny – ale i tam nepříjemně. Miny vnikla do hrobu mělce asi před půl rokem pochovaných mrtvol – a ošklivý zápach se šíří vzduchem. Zalézám do kaverny a nasazuji si masku proti plynu jako před plynovým útokem – a nepohnutě očekávám, co bude dál. Pekelný lomoz – exploze min a granátů přenesla se rázem dál – a v okolí slyšet křik. Zvědavostí puzený utíkám ke vchodu, abych zjistil, co se stalo. Po výšině, před naší pozicí s křikem se ženou řady vojska. Útok – anebo útěk? V první chvíli nemohl jsem rozeznat, jestli jsou to Italové nebo Rakušané! Dlouho jsem netápal v této záhadě! Několik se jich pustilo po příkrém svahu dolů – a v mžiku stáli před kavernou – Italové. Už tehdy jsem ovládal trochu italštinu a lámanou řečí vycházím v ústrety: „*Quanti sono lá?*“ ptají se, ukazujíc do kaverny: „*Alle dodieci, avanti, fori!*“⁷ Znějí úsečné rozkazy Italů. Chlapci jeden za druhým vystupují, připraveni a částečně zaopatření aprovizací z našich hladových zásob konzerv a sucharů. „*Avete qualcuna cosa da bere?*“ Dotazuje se jeden Ital. „*Si, si*“⁸ – a vytahují ochotně lahev minerální vody – nabízím.

„*No – primo tu bevi!*“⁹ Nedůvěřivě rozkazoval snědý Ital. Chápu. Chudáci myslí, že bychom je mohli otrávit! Nevěří nám! Napiju se hltavě a podávám dále: „*Bravo ragazzo. Grazie tanto!*“ „*Prego*“¹⁰ Už jsem se s nimi tak řečeno zdomácněl a zvědavě se dívám na jejich výstroj. Tam jeden z nich zdrceně sedí na kameni, tupě hledí před sebe. Najednou se objevil v ruce jeho bodák a píchne si ho lýtka. Proč – co to dělá? Podávám mu rychle obvaz, co odmítá slovy: „*Grazie! Non voglio piu in attacco!*“¹¹ Porozuměl jsem, ale špatně pochopil. Připraveni, ubíráme se s nimi. Vřava částečně umlkla a zrakem se jeví účinek dělostřelby. Sem tam kus těla – ruka – noha – zákopy tak řečeně srované se zemí.

Vcházíme do zákopů Italů a ženeme se rychle kupředu, abychom unikli dosahu střel. Po půlhodinovém útěku fyzicky vyčerpáni – klesáme a zdá se, že jsme v bezpečí. Jsme z dosahu ručnic a kulometů; rakouské dělostřelectvo neochablo a znovu se rozvzteklilo, ostřelujíc zuřivě italské pozice. Ital, který nás doprovázel – raněn, zmítá se na zemi, bolestně volá o pomoc. Marně! Nevšimá si jeho nařikání nikdo a každý o překot prchá z ohroženého místa dál. Nastal opět šilený útěk – jediná snaha je – zachránit život – tak přicházíme – vysilení, ale přece živí do tábora Galmanove zachráněni!

7 Kolik je jich tam?... Asi dvanáct... Vpřed, ven.

8 Máte něco k pití?... Ano, ano.

9 Ne, nejdříve ty pij.

10 Výborně chlapče. Mnohé díky! Prosím!

11 Nechci víc do útoku.

Na Sicílii

Etna dnes jaksí nápadně oživila. Místo obyčejných oblaků záplavy dýmu, je vidět kupoli zahalenou v rudý závoj žhavého popela a plynu. Zděšeně upíráme oči na nevidaný obraz probouzející se sopky. Všichni se hrnou k zamřížovaným oknům, ze kterých je nejlepší vyhlídka na Etnu. Co to je? Je to nebezpečí nebo přechodný úkaz bez hrozných následků? Na nějaké nebezpečí neukazovalo klidné chování místního obyvatelstva, které nejevilo pražádný zájem o pohled na Etnu. Jako vždy jindy vyjížděly z protějšího dvora dvoukolové káry ozdobené futuristickými malbami, buď svatých nebo výjevů z pohádky, tažené jedním nebo dvěma osly. Nad károu se zdvíhal obrovský slunečník, pod kterým se krčili jeden nebo dva domorodci. Na obličejích se nejevilo žádné nebezpečí, a to nás uspokojovalo.

Na chodbě se objevil italský farář, administrativní správce zajateckých táborů. „*Avete la paura dalla Etna?*“¹² „*Tady to, co vidíte, je obvyklý úkaz horkého letního období a soptění popela se omezuje na nejvyšší vzdálenost šest set metrů. Tak každým rokem jednou nebo dvakrát nás to vyděsí, ale bez škodlivých účinků. Daleko u Etny je naše pozorovací stanice, ze které o dnešním probuzení hory k nám přišla zpráva již před týdnem. Celé divadlo nebude trvat ani tři hodiny.*“ To nás uspokojilo úplně a pozorování Etny ztratilo náš zájem.

„*Adunata*“¹³ rozléhl se chodbou povel italské karabiniéra. Schodiště zadunělo a ve chvílce stojíme ve dvoře v nástupu. „*Oggi andiamo a paese!*“¹⁴ oznamoval vojenský velitel tábora. Oči se nám zajiskřily a řadou koluje veselý hovor. Klášterní brána, která se před námi před měsícem zavřela, zaskřípala a my jdeme na první vycházku do blízkého okolí Aderna. Po půlhodinovém pochodu se střetáváme s naším známým oddílem z kláštera.

Santo Spirito, „*riposo*“¹⁵ zavelel kapitán a my s radostí poslechneme. Ubírám se klidně za kroužkem dobrovolníků, kterým poručík Pešek¹⁶ něco radostného vypravuje. Najednou vytáhne z kapsy několik čerstvých čísel Československé samostatnosti a čte:

„*Hrdinný nástup československé brigády u Zborova!*“ Finská divize s československou brigádou v čele, opanovala silně opevněné nepřátelské pozice u Zborova, přeravše tři řady nepřátelských zákopů a zajala 62 důstojníků, 3 150 vojáků,

12 Máte strach z Etny?

13 Nástup.

14 Dnes jdeme na procházku.

15 Odpočinek.

16 Josef Pešek (1884–1953), čs. důstojník a generál, účastník 1. odboje čs. legií v Itálii, naposled mjr. 32. pluku. Od r. 1923 generál, přednosta správního odboru MNO, od r. 1936 na zdravotní dovolené a penzionován, zemřel v komunistickém vězení.

15 děl a mnoho strojních pušek, z kterých většina ba ihned obrácena proti nepřátelům.¹⁷

Za týden jdeme do koncentračního tábora Čechoslováků v Padule, kde budou z nás vytvořeny vojenské oddíly a jdeme na frontu. Agitujte ve svých řadách, ať o nás svět ví, že žijeme, ať naše řady rostou! Podvratným žvlům znemožněte práci a ze svých řad je odstraňujte. Konejte do jednoho svou svatou povinností. Takovým přátelským tónem nařizoval bratr poručík Pešek.

Ubíráme se domů – pohrouženi do přemýšlení o budoucích svých osudů – o nedávné minulosti a nejasné budoucnosti. Uléháme – hovoříme dlouho do noci o posledních dojmech.

Boje na Piavě¹⁸

Přišli jsme jako na zavolání a možno pozorovat, že budeme mít hodně tvrdé práce. U San Donà [di Piave] jako by se peklo otevřelo. Od půlnoci už nastala bitevní vřava a zdá se, že čím více postupuje do zemětřesení. Vzduch přesycený záplavou dusivého dýmu a prachu. Tentokrát, zdálo se, že rakouské dělostřelectvo je zásobené na půl roku a že zamýšlí rozdrtit celou Itálii. Očekáváme, znajíce rakouský obyčej, že večer po dělostřelecké přípravě přejdou Rakušané do útoku.

Opravdu... Nastupujeme k pochodu na bitevní čáru. Cesty tak řečeně zatarašené povozy, dělostřelectvem a znemožňují rychlejší pochod. Cestou se dozvídáme o kritické situaci fronty, Rakušané přešli do útoku a vnikli až do třetích obranných pozicí. Dorazili jsme a přecházíme spolu s ostatními vojsky do protiútku. Průlomy v ostatních drátech úprkem ženeme se slepě kupředu.

Pravé křídlo italských arditů¹⁹ dostalo se už do rakouských zákopů a – Rakušané couvají. Dobrý úspěch nás vzpružuje – nedbáme – a s hromovým zdarem ženeme se dál. Bratr Čapek²⁰ nás vede a povzbuzuje, směle vrhá se přímo před harašící rakouské kulomety... zapotácel se a – padl... první legionář v Itálii. Jsme zaraženi, ale jen na okamžik... nová vzpruha..., pomsta šlehla hlavou – a jdeme dál. Přihnali jsme se do zákopů, kde vysílení, prořídí se srážíme v hlouček. Je nás necelá četa... Jsem vysílený a nemůžu dál.

Vpředu zuří bitva – a odvážnější, hnaní pomstychtivostí – odřezaní! – zůstali v rukou Rakušanů. Jaký je jejich osud, věděli jsme předem. Je po bitvě a shledáváme se – je nás málo. Mimo mrtvých – zraněných, zjišťuje se třicet nevěstných.

17 Viz Skvělý úspěch československého vojska. Československá samostatnost 1917, č. 18, 10. 7. 1917. s. 1.

18 K neúspěšné rakouské ofenzivě na Piavě došlo 15.–23. června, boje se zúčastnil se 1. prapor 33. pluku.

19 Ardito – smělý, odvážný, arditi – název italských útočných oddílů.

20 Jan Čapek (1876–1918), před válkou náčelník moravskoslezské sokolské župy, Zakladatel Čs. dobrovolnického sboru v Itálii. Byly o něm vydány pamětní sborníky Bratr Jan Čapek. Osotra 1928 a Čapkův památník. Orlová 1948 (usp. J. Zahradník).

Mezi ně počítáme i bratra Havlenu,²¹ pokladníka Československého dobrovolnického sboru²² v Padule. Náš prapor dostal první křest.

Osud bratra Havleny

Bratr Havlena, pokladník padulského Československého dobrovolnického sboru, padl do rukou Rakušanů a za čtrnáct dní se dovídáme o konci jeho života. Zemřel hrdě – nežebral o milost v oprátce, do které sám naskočil, chtěje dokázat katanům, jak umí zemřít legionář.

Tak vypráví bratr kapitán Šeba:²³

„Blízko domu, kde byl bratr Havlena vězněný, stála telegrafní tyč upravená příčným trámem na šibenici. Bratr Havlena spatřiv jí, aniž by dlouho váhal, pevným krokem přešel cestou, naskočil jako sokol na hrazdu, levou nohou chytil se ráhna a přitáhl se nahoru. V rychlosti si pravou rukou navlékl provaz na krk, přičemž se tento sešmíkl. Spustil se bleskurychle do svisu... oprátka se zadržla a on... s úsměvem na rtech dokonál.“

Při této kusé zprávě, o pravé smrti hrdiny – sevřely se nám rty... začaly bezmocné pěsti. Buď nám příkladem bratři – kladl na srdce generální inspektor bratr kapitán Šeba! A opravdu! Nové a nové oběti... rakouské nesmiřitelné mstivosti z řad našich, vzali si za vzor smrt bratra Havleny. Umírali v oprátkách hrdě... jsouce si vědomi svého dobrovolného slibu, složeného do rukou našeho prvního legionáře, prvního padlého bratra starosty Čapka.²⁴

Pouhým stisknutím ruky zavazovali se pomstít staleté křivdy páchané na národě československém, pomstít Bílou horu – Budovce, Kaplíře, Otu z Lomu, pomstít zradu Habsburků a učinit tak zadost svaté povinnosti vůči národu. Bez záruky ochrany, záruky práv a výsledku, vstupovali po stech v naše řady všichni, kteří chtěli odčinit porážku Bílé hory.

Altissimo dostalo opět nové hosty. Na úpatí nejvyššího výběžku dorazil první oddíl a zradu po hadovitě točené cestě následovaly husté řady jízdní i pěší kolony. Na návrší tábořivší italské mužstvo lehkého dělostřelectva se úprkem sbíhalo k cestě, neboť dle výzbroje, vzezření a zpěvu poznalo, že jsou to cizinci.

21 Bedřich Havlena (nezjištěno–1918) byl popraven 21. června 1918.

22 Čs. dobrovolnický sbor jako organizace válečných zajatců s programem ozbrojeného vystoupení proti Rakousku-Uhersku byl založen již v lednu 1917.

23 Ing. Jan Šeba (1886–1954), organizátor čs. legií v Rusku a v Itálii, voj. zástupce Čs. národní rady u italské vlády a ve štábu gen. Grazianiho, po vzniku ČSR v diplomatických službách.

24 Text slibu je uveden česky i italsky u Logaje, Josef: Československé legie v Itálii. Praha 1922, s. 134: *„Já níže podepsaný... zavazuji se slavnostně, že sloužiti budu čestně a věrně jako voják československého národního vojska Československému Národu, zastoupenému nyní Československou Národní Radou a slibuji, že čestně a věrně plniti budu všechny povinnosti, jež plynou z tohoto závazku, jmenovitě, že bezpodmínečně budu poslušen všech rozkazů svých velitelů.“*

„Do dove siete venuti? Quello regimento? Dove andate?“²⁵ A jiné známé zvědavé výkřiky létaly na kolemjdoucí vojsko. Cizinci patrně z velké části ovládající italštinu ukojovali zvědavost přátelskými odpověďmi a poznámkami: „Boemi, undicissima brigada“²⁶ letělo v řadách Italů. „Dove l’abita questa nazione? Non mi conosce mai!“²⁷ Údiv a neznalost postřehnuvší cizinci viděli, že jim tu opět nastane vděčná informační práce. Jen jak si postaví stany a částečně se tu zařídí.

Stráž Altissima byla za chvíli posetá alpskými klobouky, pod kterými se kadeřily plavé vlasy, prozrazující děti severu, pod kterými mravenčí prací vyrůstaly stany. Konečně! Stany jsou postavené a chlapi se kupí u jednotlivých stanů do přátelských kroužků a pozorují zvědavě své okolí, hovoří o situaci na úseku fronty. Jiní překládají italské válečné zprávy do češtiny, ukájejíc tak zájem interesantů.

Schyluje se k večeru a chystá se snad k bouřce. Na obloze se kupí kotouče mráčků, ze kterých občas vyšlehne rudá záře blesku. Z protilehlé hory zarachotí občas několik výstřelů z italských patnácticentimetrových dalekonosných děl, kterých rachot se ztrácí v dálce. Studený vánek se prohání přes řídko prorostlé křoviny Altissima, od jeho úpatí je slyšet hlučný cvakot vodního motoru. Najednou všechno ztichlo. Protější stráž, kde utábořený třicátý první pluk, ožila... to naše hudba hraje... Kolíne, Kolíne... a chlapi doprovázejí. Vzpruha k novému životu.

Tři oběti rakouské pomstychtivosti dostaly se přece do rukou nepřítel. Byli ranění, v bezvědomí, když byli zajati a konec jejich života byl... na šibenici v Rivě. Na pobřeží Gardského jezera se rozkládá nevelké, ale malebné město obydlené většinou Italy... Riva. Tam přivedli rakouští katani své oběti, aby ukojili svou pomstychtivost na nenáviděných Česích. Třetí den už jsme dostali první fotografie popravky shozené rakouskými aeroplány.

Účinek byl jiný, než jaký předpokládali staří rakouští generálové. Místo strachu, ke kterému nás chtěli dohnat pohledem na popraviště, dostavila se nesmířitelná zášť a pomsta. Chlapi se energicky domáhají svolení k útoku, co bylo velitelstvím zamítnuto – ale pomsta přece jen přišla.

O zadostiučinění se postaral italský generál Graziani,²⁸ staříčkový náš velitel. Po třetí, stráně se rozevuly a okolí se proměnilo v soptící peklo. Plných dvacet čtyři hodin rána za ranou ze všech možných kalibrů nesla se tam, kde zemřeli potupnou smrtí naši národní mučedníci.

25 Odkud jste přišli? Který pluk? Kam jdete?

26 Češi, 11. brigáda.

27 Kde sídlí tento národ? Vůbec ho neznám.

28 Andreo Graziani (1864–1931), italský generál, od května 1918 velitel čs. divize.

Bitevní čára

Třicátý třetí a čtvrtý pluk je na přední bitevní čáře a zdálo se, že i my budeme tam potřební. Pátý den po přestěhování do Altissima ožily dělostřelecké baterie a pozdrav za pozdravem posílají nepříteli. Je vidět všude nepokoj a očekáváme, že se něco připravuje – nebo už něco vypuklo.

Opravdu!! Po čtyři hodiny trvajícím pekelném rachotu přijde kurýr na koni, hledající velitele roty. Běžím s nimi, abych se dozvěděl, co se stalo. Telegram... od našich chlapců! Nepřítel útočí na Doss Alto – je v přesile. Dosud nerozhodnuté. Pomoc nutná.²⁹

Hošíííí!! Rozlehlo se po stráni zvolání bratra velitele: Rychle připravit vše k pochodu s největší zásobou střeliva. Za půl hodiny nástup! Naši přepadeni, musíme jim pomoci! Horečný chvat... a už za necelou hodinu stála rota seřazená k pochodu.

Bez reptání – plni nadšení, ubírají se první roty brigádních kulometů bratrům na pomoc – s nadšením spěchají pomstít staleté křivdy páchané na národě československém. Hodina msty v dlouhém boji za svobodu. Na bitevní čáru... jsme nedošli. Vstříc se přihnul druhý posel s radostnou zprávou: Nepřítel s velkými ztrátami odražen. My máme dosud zjištěných dvanáct mrtvých, třicet raněných, sedm nezvěstných.

Druhý den nám došly přesné zprávy: Nepřítel poznal, že proti stojí československé legie, podnikl útok jen proto, aby přivedl několik zajatých, kteří by byli jako odstrašující příklad pro české pluky popraveni. Útočící oddíly ze všech možných částí rakouského vojska – složené i z velké části z Čechů – jak je zjištěné z dokumentů nalezených u nepřátelských mrtvol.

Za odměnu bylo jim slíbeno za každého zajatce 300 K a čtrnáct dní dovolené. Přední hlídky, nejdříve obklíčené, byly nalezeny mrtvé... Bratři, chtějící uniknout potupné smrti rakouské soldatesky, ukončili v nejkrajnějším případě život vlastní rukou.

Miláček Čechoslováků generál Graziani

Představme si šedesátitýřletého starce, plného života, s mohutnými, hodně prošedivělými fousy, malé postavy, jiskrných očí dobráckého výrazu, nad kterými se klenulo starostmi mírně vráskami rozbrázděné čelo. Tak vypadal náš miláček – dědek Graziani. Jinak jsme ho ani nenazývali a na toto pojmenování dědek – byl

29 33. a 34. pluk legii obsadil 20 km dlouhý úsek mezi Gardským jezerem a řekou Adizi u městečka Riva, 31. a 32. pluk zůstal v druhém sledu. Hlavním opěrným bodem obrany byl horský vrchol Doss Alto (703 m). 21. září 1918 dvě rakouské kolony zaútočily ze severu na kótu, po tuhých bojích byly odrazeny za vysokých ztrát. Čs. ztráty činily 7 mrtvých a 31 zraněných. Nepřítel zajal 5 legionářů, 4 byli jako vlastizrádcí oběšeni u Arca.

hrdý. Graziani byl typ lidového demokratického generála, který se celou duší vžil do velkých našich idejí osvobozenického boje. Milovali jsme ho – a obětovali bychom pro něho vše.³⁰

Bez nejmenšího náznaku aristokracie (s jakým se střetával u každého vyššího italského důstojníka) hovořil s vojákem jako se svým synem; s nemenším zápallem mluvil o matičce Praze víc než každý z nás, těšil se jako dítě, že, až to vyhraje, půjde s námi. Při svém vysokém věku byl vzorem neohroženosti a pomstychtivosti rakouské hydře. Pocházel z městečka Arca, které bylo celou válku v rukou Rakušanů, ve kterém jeho příbuzní trpěli žalářování.

Náš dědek chodil s námi na přední hlídky, navštěvoval bez doprovodu ty nejnebezpečnější místa fronty a zůstal při blízkých výbuších granátů bez nejmenší známky strachu stát, aniž by byl vyhledával úkryt. Tak se nám zdálo nejednou, že opovrhuje svým životem, ale to všechno byla jeho vojenská hrdost.

Tak jsme si my představovali budoucí naše generály osvobozené naší vlasti, kde by nebyli terčem nucené uctivosti, ale opravdovými vzorky generála Grazianiho a přeci dočkali jsme se zklamání ve svých snech.

Konečně!

Po pětitydenním odpočinku u Altissima ubíráme se vystřídat po bojích unavené bratry na bitevní čáře. Přímoú čarou byly přední zákopy vzdálené necelých šest kilometrů – ale nakonec po čtyřhodinovém pochodu po strmých stezkách jsme došli ke svému cíli. Zákopy ukazují stopy nedávného boje. Místy zasypané – pobořené, takže probíhající jimi neušli jsme pozornosti nepříteli.

Sem tam zasvištěla střela, ale bez účinku. Chlapci ukojují naši zvědavost podrobnostmi bojů, ukazují místa, kde byl vedený nejuživější boj, muž proti muži. Napomínají nás, abychom i my nebyli méně hrdiny – rozloučili jsme se, přejíce šťastný návrat. Zdar!

Zvědavě vykukující střílnami, rozhlížíme se po okolí. Rakouské zákopy jsou asi čtyři sta metrů vzdálené. Jsme na výběžku Doss Alto, v místě, kde dostali naši předchůdci první návštěvu. Pod námi se rozprostírá malé horské jezírko, na které máme dávat obzvlášť velký pozor a tak znemožnit nepříteli přepravu střeliva a potravin. Nejdůležitějším bodem našeho pozorování byla úzkokolejná polní dráha, na tu jsme obrátili hlavně dvou kulometů. Vlevo se malebně odráží lesk Gardského jezera s Rivou.

Náš první den i noc v zákopech uplynuly bez zvláštních událostí. Následující dny byly živější, ale mimo prudké střelby z obou stran, při čemž se rozhovořily

30 Gen. Graziani před vojáky vystupoval jako lidový generál a vůdce, který v čele svých vojsk zaútočí na nepříteli. Důstojníci (čeští i italští) měli o jeho velitelských schopnostech pochybnosti, to se odrazilo v memoárech Šeba, J.: Paměti... s. 89, passim, Šeba víc oceňoval náčelníka Grazianiho štábu plk. E. Vitaliniho.

i naše pušky, k útoku nedošlo. Jsme čtvrtý týden v zákopech a mluví se už o rozkaze našeho dědečka, že máme být vystřídáni. Nebyly to plané řeči. Dnes se objevili naši náhradníci a my, uvolnění, odcházíme, zanechávajíc vzpomínky hrobům padlých bratří.

Po pětihodinovém pochodu přicházíme na nádraží města Avia a odcházíme. Kam? Nevíme! Cestujeme úrodnými kraji Lombardie a vystupujeme brzy ráno v Castel Franco (provincie Treviso). I tady, ačkoliv je vzdálené od fronty třináct kilometrů, je vidět zkázu války. Domy pobořené, ulice bez občanského obyvatelstva. Jsme ubytováni v blízké vesnici Lumigo.

Itálie se chystá k největší ofenzívě.³¹ Vidíme, jak se táhnou obrovské kolony muničních aut, vidíme přecházet nepřehlédnutelné řady vojska. Vidět je tu vojsko všech spojeneckých armád a nastávající brzy zápas dvou světů, buď – nebo, a my se nezúčastníme? Přece! Nejhrdinnější náš pluk útočných oddílů, třicátý devátý, nastupuje pochod, aby měl též podíl na posledním zápase Rakouska.

Nápor byl hrozný! Za pomoci francouzských obrněných aut prorazili spojení na Piavě frontu. Rakousko-Uhersko – se zapotácelo a – více se nenapřímilo. Hrdé Ústřední velmoci, vzory brutality a násilí dostaly poslední ránu. Po třetím dni poslední ofenzívy Rakousko uzavřelo rychle příměří a – naše ideály se začaly uskutečňovat. Chlapci se objímají radostí, slzí a spěšně píší domů, protože zítra půjde do Čech výprava aeroplánů, která vezme poštu.

Konečně!

V nejkratší době půjdeme všichni, těšíme jeden druhého. Z vlasti docházejí potěšitelné i nepříjemné zprávy. Vnitřní převrat proběhl hladce – ale vnější – vyláme nám ještě mnoho zubů. Hranice nejsou dosud upravené. Maďari na Slovensku silně agitují proti připojení velké části Slovenska, a proto očekáváme co nejrychlejší odchod, čehož se domáháme zřetelem na naši vydatnou pomoc.

Konečně – jdeme. Po třech, čtyřech letech, třináctý den vstupujeme na území naší milované vlasti.³² Sen stal se skutkem! Celá republika je oděná v slavnostní šat. Rušné, ozdobené bohatou zelení a uprostřed tendru³³ připevněné obrazy pana presidenta Masaryka a Wilsona. Obyvatelstvo nás ve velkém množství očekává všude, kudy projíždíme.

Projíždíme rodišti mnohých bratří, ale celou cestu nemůžu udát případ, že by někdo porušil dobrovolný závazek kázně – a vzdálil se. Opustili jsme již Moravu a vkrácíme na území Slovenska. Jednodenní zastávku máme v Popradě, potom

31 Závěrečná spojenecká ofenzíva byla zahájena 24. října, 4. listopadu 1918 bylo podepsáno příměří.

32 17. listopadu v Padově byly čs. jednotky reorganizovány na Čs. armádní sbor, který byl od 15. do 26. prosince 1918 v šedesáti sedmi transportech přesouván do vlasti.

33 Zásobník uhlí a vody pro parní lokomotivu.

dále do hlavního města slovenského východu, Košic. Tady se už nestřetáváme s tvářemi, jevícími radost z našeho příchodu, ale z očí každého možno vyčíst bezmocnou zlobu, zášť a skrytou pomstu. Jsme opatrní, abychom nedali nejmenší podnět k výtržnostem, ale nadarmo – maďarská oslava výročí svobody³⁴ dala podnět k velké manifestaci, při které došlo i ke střelbě. Převrat se nezdařil a podvrtné živly dostaly za vyučenou do budoucnosti.

V Košicích jsme se dlouho nezdrželi. Udržování pořádku převzal třicátý šestý pluk domobraneckého vojska a my se touláme po Slovensku, obsazujíc vesnici za vesnicí, město za městem. Patnáctého dubna jsme se ocitli v Miškovci.³⁵ Obyvatelstvo se k nám chová nepřátelsky. Víme předem, že na jejich podporu spoléhat nemůžeme, a proto se musíme mít dvojnásobně na pozoru.

V Maďarsku byla vyhlášena vláda rad³⁶ a houževnatě se mobilizovalo. Pod maskou–heslem *Proletáři všech zemí, spojte se!* vysílal Béla Kun obratné agitátory do týlu ozbrojeného vojska – urvat ze Slovenska, co se dá. Tak – dostali jsme 21. května 1919 první návštěvu. Nepřítel byl ve velké přesile a technicky lépe vybavený.

Po dvouhodinovém nerovném zápase ustupujeme a zdálo se, že i na to je už pozdě. Pro nedostatek našeho dělostřelectva dostal se maďarský pancéřový vlak přímo nám za záda, tak jsme sevření ve dvojím ohni. Zachráněni! Od Miškovce z nádraží vycházejí dva stroje, vyslali je naši, aby přinutili maďarský vlak k ústupu, co se skutečně podařilo. Rychle pryč odsud, dokud není pozdě! Máme už několik ztrát. Bratr Motlík byl zasažen ještě na ústupu. Je raněný! Pomožme! S největším chvatem obvážeme a střídavě neseme raněného, ale síly umdlévají. Nemůžeme dál. Neradi ho necháváme na břehu řeky svému osudu.

V Miškovci už to také zuří – nejdříve se rozhoukala tovární píšťala a jako na povel vrhlo se nám obyvatelstvo do boku. Ustupujeme co nejrychleji. Jsme už osmnáct kilometrů vzdáleni od Miškovce a chystáme se k protiútok. Druhý den – nová vřava. Děla hřmí neméně než u Montella³⁷, ale tentokrát jsou to naše. Jdeme kupředu, Maďaři ustupují. Tentokrát jsme měli vydatnou podporu v nově došlém dělostřelectvu, které nám houževnatě proráží cestu, a tak po čtyřhodinovém postupu se ocitáme v Szent Péteru, kde vidíme hrozné účinky boje.

Oh, nemám takové obrazy rád, a proto ani čtenáře nechci s nimi seznamovat, všechno to nechávám v zapomenutí minulosti, ta ať bude budoucnosti výstrahou! Proč? Musí to být? Proč jsem i já...ženu se jako běs! Mám tuto nelidskost vsuge-

34 Maďarský Den svobody připadá na 15. března.

35 Miskolc.

36 Maďarská republika rad v čele s komunistou Bélou Kunem byla vyhlášena 21. března 1918. Zanikla v důsledku intervence budoucích států Malé dohody 1. srpna 1919.

37 Hora v italské provincii Treviso, dějiště bojů v 1. světové válce.

rovanou? Vzpamatuji se... je to pro vlast!... A utíkám za – ostatními. Zastavíme se před Miškovcem. Škoda našeho dědka... Grazianiho.

Totíž, zapomněl jsem milému čtenáře sdělit, že dědek s námi nepřišel. Pátral jsem, ale dosud bez výsledku, kdo se postaral o jeho odstranění.³⁸ Ten by jinak zatočil s výbojnými Maďary. Místo něho dostali jsme tři generály pravých typů Fridricha Falckého (krále zimního), pravé vzory lehkomyšlné italské aristokracie. Je třeba se nezastavit, udělat malý útok a byli jsme pány toho, co nám bylo násilím vyrvané. K uchu dolétají špatné zprávy: Generálové sympatizují s Maďary... a následky se ukazují.

Najednou, u Rudabáně prý Maďari prorazili, jsou nám v týlu... rychle na ústup. Zmatek nad zmatek. Ústup se změnil tak řečeně v útěk a zastavujeme se až v Szent Péteru, kde vyhazujeme mosty, jen dál! Konečně! Jsme dvacet šest kilometrů od Miškovce. Zprávy rozšiřované Italy se nezakládaly na pravdě. Byli jsme obětí ničemné lsti. Žádáme rychlé odstranění Italů,³⁹ což se ve třech dnech uskutečnilo... Ale bylo pozdě! Po třech dnech bojů jsme vysíleni, cítíme, že nejsme schopni přejít do ofenzívy.

Naše řady prořídly... slibovaná pomoc nepřichází – po polích, lukách stále jen samé klobouky. Zdá se, že musíme jít mobilizovat sami. To čeští komunisté zavínil. Doma samá starost o obecní volby⁴⁰ – a čeští komunisté burcují: Na Slovensko nejděte! Jedná se o osvobození proletariátu! Střelivo, pomoc neposílat A tak se nám zdálo, že celý národ si přeje, abychom tu zůstali – pod drnem krví skropeného Slovenska. V našich řadách se vzmáhá anarchie a konečně každý netrpí! Jdeme tam, kam patříme – do nemocnic.

Po půlročních bojích, my a zase my, z pochodu do pochodu, útoku do útoku, zradou jedinice prohrané vše – trpělivost došla! Hořím záští proti vojančině, ve které jsme byli figurkou lehkomyšlníků a usiluji odejít za každou cenu domů. Plán se podařil. Odcházím a tím končí deník legionáře-vojáka.

Slovenský východ, Košice 10. 7, 12. 7, 13. 7, 14. 7, 15. 7, 24. 8., 2. 9. 1921, s. 1–2.

38 Začátkem října 1918 gen. Andrea Grazianiho vystřídal gen. Luigi G. Piccione (1866–1942).

39 Italští důstojníci byli odvoláni 1. června 1919, byli nahrazeni generály francouzskými, kterým velel gen. Maurice Pellé.

40 Obecní volby proběhly 15. června 1919.

Notebook of an Italian Legionnaire

The memoirs of Jaroslav Bouček (1898–1957), a member of the Czechoslovak legions in Italy, were originally published in 1921 in the regional Slovak daily Slovenský východ. They depict his wartime experience as a private soldier in World War I on the Italian front, his capture as an Austrian soldier during the Italian offensive at Selo in May 1917, his stay in a prisoner of war camp in Sicily, his enlistment in the Czechoslovak Army and training in the military camp in Padula, his participation in the battles of 1918: on the Piave in June, at Doss Alto in September and in the final battles in October of the same year. They continue with the return to Czechoslovakia in December 1918 and the subsequent battles with the Hungarian Republic in 1919. Compared to the published memoirs of the official Czechoslovak representative in Italy, Eng. Jan Šeba (Memoirs of a Legionary and Diplomat. Prague 2016), they show the view from below: the way in which ordinary legionnaires faced danger in the trenches, the manifestations of their patriotism, their attitude towards Italian soldiers and civilians, and the response to the executions of Czechoslovak legionnaires who fell into Austrian captivity, and finally the disillusionment with the final battles in Slovakia.

Podobizna Jaroslava Boučka.
(archiv rodiny)



1. Příjmení *Bouček* Křest. jméno *Jaroslav* 717434 2127
Nome Cislo

2. Den, měsíc, rok, místo narození *18. 9. 1898 Slatce* Jméno otce *František* matky *Františka +*
Nome del padre della madre

3. Domovská obec *Slatce* Politický okres *Třebíč* 717434
Comune di orig. della famiglia Circolo (regione)

4. Adresa posledního pobytu doma (rodičů příbuzných) *František Bouček Slatce, náměstí J. W. M. H. Morava*
Indirizzo dell'ultimo soggiorno della famiglia

5. Jak dlouho sloužil v rak. vojsku *4. 1916* v jaké hodnosti *vojín* druh zbraně *základní dělostřelecká*

6. » » v jiném vojsku (kterém) */* v jaké hodnosti */* druh zbraně */*

7. Byl-li raněn, kde, druh zranění *1916 do kůže*

8. Zaměstnání doma *kecvi* Školní vzdělání *1. stupeň* zvláštní schopnosti *plave, jezdí na koni řídí auto a pod.*

9. Ženat či svobodn *svobodný* Děti počet, věk *S 1898*

10. Osoby naň odkázané (adresa) *717434*

11. Kdy a kde zajat *18. 9. 1917 Selo* Poslední pobyt a zaměstnání v zajetí

12. Kdy předstoupil před odvodní výbor */* výrok výboru

13. Kdy zařazen do českoslov. vojska *11. 4. 18* Číslo pluku *32* roty *2* hodnost v českoslov. vojsku *vojín*
Quando incorporato all'esercito ceco-slovacco N. del regg. compagnia grado

Vstoupil dole 21. srpna 1918

Evidenční karta legionáře Jaroslava Boučka.
(Vojenský historický archiv, f. Kancelář čs. legii, kartotéka italských legionářů)


23/11.18. Odešel od roty pracovní ku roti 2.
 16/12.18. Předán od 2. roty, ke 1. roty proče Brigádám.
 19/1.19. Předán k divis. kulom. V. č. divis.
 14. září 1919. Nastoupil dovolnou na
 nemocotr. od div. kulom. V. č. divis.
 2/5.21. 42.126
 od 24/8.17 - 30/9.19 - 6 m. 6 m. 6 m.

~~16/20~~ ~~vydáno~~ ~~16/20~~
 42.126

čp. 4172 ambováno
 Rozhodnutím min. jv. č. j. 17.367
 ze dne 4/3. 1915. přiznává se služba v legii
 od přihlášky 21. srpna 1917 (sedmáct)
 do 14. září 1919 (devátnáct)

Leg. potvrzení číslo 10545 vydáno dne 10. srpna 1920
 od zaházení 21. srpna 1917 do 5. září 1919
 v úřednickém zřízeneckém průkazem. 6 p. 6 m

radová Repolice
 6. srpna 1920



Rozhodnutí o přiznání služby v legii. (Evidenční karta legionáře - verso)
 (Vojenský historický archiv, f. Kancelář čs. legii, kartotéka italských legionářů)